

Työllisyyspalvelut

Asia: VN/23793/2023

LAUSUNTO

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausumme asiassa seuraavaa:

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Oulun kaupunki kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta. Lausuntopyyntö ”kireästä” aikataulusta johtuen pyrimme lausunnossamme tiiviiseen esittämistapaan.

Kyseessä on varsinkin työnhakijoitten kannalta merkittävä lainsäädäntöuudistus niin olisimme toivoneet, että myös meille lausunnonantajille olisi annettu riittävä aika lausuntojen laatimiseen.

Käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyysturvalain muuttamisesta annettua lakia ja kumottavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 12 luku, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 ja 2 § sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 13 §. Muutokset koskevat mm. ansiopäivärahan määrää, palkansaajan työssäoloehdon kertymistä sekä kuntien velvollisuutta järjestää kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus eräille työttömille työnhakijoille.

Työttömyyden pitkittyessä portaittain aleneva työttömyysturva epäilemättä aktivoi työnhakijaa ja näin kannustaa aktiivisempaan työnhakuun ja sitä kautta nopeampaan työllistymiseen niiden työnhakijoiden osalta joiden työllistymiselle ei ole esimerkiksi välitöntä työkykyyn tai osaamiseen liittyvää estettä.

Lausuttavaa palkkatuetta työtä ja työssäolohtoa koskevasta ehdotuksesta?

Palkkatukityön tavoitteena on poluttaa työnhakijaa avoimille työmarkkinoille palkkatukijakson jälkeen. Palkkatuki myönnetään työnantajalle ja sitä hakee työnantaja.

Hallituksen esityksessä on esitetty, ettei palkkatuetussa työssä kertyisi työssäolohtoa, on rinnastettu samalla siten, ettei muidenkaan työllistymistä edistävien palvelujen esim. valmennukset, työkokeilu ajalta kerry ansiosidonnaisen tai peruspäivärahan saamiseen oikeuttavaa työssäolohtoa.

Työnhakijajoilla voi olla kuitenkin vähemmän houkuttelevaa ottaa vastaan palkkatukityötä, jos työssäoloehto ei kerry palkkatuetusta työstä. Huomiota tulisi kiinnittää varsinkin yrityssektorin mahdollisuuteen käyttää palkkatuetta työtä, koska se lisää työnhakijan mahdollisuutta työllistyä avoimille työmarkkinoille.

Lain muutos ohjaa aikaisempaa enemmän käyttämään palkkatukea alentuneesti työkykyisten pitkäaikaisempaan palkkaamiseen.

Hallituksen esityksessä todetaan edelleen: ”Toisaalta muutos voi lisätä työvoimaviranomaisten kannustimia myöntää jotain muuta tukea palkkakustannuksiin kuin työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettua palkkatukea tai 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukea. Tällainen tuki palkkakustannuksiin ei estäisi tuetun työn lukemista työssäoloehtoon, koska pelkästään tällaisella tuella tuettu työ ei olisi työttömyysturvalaissa tai työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettua palkkatuetta työtä.” Edellä mainitusti kuntien ns. ”omat paikalliset” tuet olisikin huokuttelevampi vaihtoehto, koska tällöin tuettu työ kerryttäisi työssäolo ehtoa. Kuitenkin nämä tuet, kunnat kattaisivat täysin omilla budjeteilla ilman ns. ”valtion tuki-instrumenttia”. Eli käsityksemme mukaan on sinänsä ristiriitaista, että lakiesitys ohjaa käyttämään kuntia ns. ”kuntien omia paikallisia” tukia laissa määritellyn palkkatuen sijasta, koska palkkatuki on koettu toimivaksi palveluksi.

Lausuttavaa työllistämisvelvoitteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Hallituksen esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi eräistä ikäsidonnaisista työttömyysturvan poikkeussäännöksistä. Nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi eräistä ikäsidonnaisista työttömyysturvan poikkeussäännöksistä. Esityksen mukaan palkansaajan työssäoloehto ei kerryttäisi sellainen kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus, joka kunnan on velvollisuus järjestää ikää koskevat ehdot täyttävälle työttömälle työnhakijalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan on päättymässä. Koska tällaisen velvoitteen perusteella järjestettävä palkkatukityö tai palvelu ei jatkossa voisi kerryttää työssäoloehto, kunnan velvoitteita koskevat säännökset esitetään kumottavaksi. Tällä tarkoitetaan mm. velvoitetyötä.

Hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia on perusteltu mm. sillä, että velvoitetyöllistämisen jälkeen huomattava osuus työllistetyistä palaa työttömäksi. Lisäksi todetaan, että velvoitteiden tarkoitus ei ole varsinaisesti edistää henkilön kykyä toimia työmarkkinoilla, vaan täyttää henkilön työssäoloehto tavalla, joka mahdollistaa työttömyysturvan tason säilymisen vanhuuseläkkeelle siirtymiseen asti.

Ns. velvoitetyön poisto on kannatettava esitys, sillä työvoimapolitiittiset vaikutukset jäävät varsin vaatimattomiksi. Voimassa oleva lainsäädäntö on antanut mahdollisuuden työnhakijalle palata ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin mahdollisesti eläkeikään saakka. Hallituksen esitystä pidämme tältä osin tässä kohdin perusteltuna.

On kuitenkin huomioitava, että palkkatukiudistuksen yhteydessä 1.7.2023 voimaantullut 55-vuotiaiden työllistämistuki voi edistää aiemmin velvoitteen kohderyhmään kuuluvien pitkään työttömänä olleiden työllistymistä kunnan järjestämän velvoitetyön sijasta.

Edelleen kuitenkin on huomioitava, koska työllistämistuki luetaan palkkatuetuksi työksi, se ei kuitenkaan jatkossa kerryttäisi työssäoloehto.

Rajatuille ikäryhmille suunnatut poikkeukset työttömyysturvalainsäädännössä lisäävät eittämättä byrokratiaa työllisyysviranomaisessa ja heikentävät osaltaan järjestelmän selkeyttä.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määräkoskevista ikäsidonnoista poikkeuksista?

Hallituksen esityksen mukaan eräät ikäsidonnoiset poikkeukset jäisivät lakiuudistuksessa ennalleen. Oulun kaupunki kannattaa näiden ikäsidonnoisten poikkeusten jättämistä ennalleen.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Hallituksen esityksessä on arvioitu ehdotettujen muutosten vähentävän etuusmenoja siten, että siitä seuraisi julkiselle taloudelle arviolta noin 298 miljoonan euron nettomääräinen säästö. Hallituksen esityksen sisältämässä arvioissa on otettu huomioon työttömyysetuusmenojen muutoksen lisäksi täydentävien etuuksien maksamisen lisääntyminen sekä verokertymän pieneneminen. Työllistymisen kannustimien paranemisesta on arvioitu syntyvän noin 18 700 henkilön työllisyyskasvu, minkä arvioidaan vahvistavan julkista taloutta noin 458 miljoonalla eurolla. Yhteensä julkisen talouden arvioidaan vahvistuvan noin 756 miljoonalla eurolla. Kokonaisuutta arvioiden tässä esitetty on tavoiteltavaa. Pidämme kuitenkin erityisen tärkeänä, että valtio pyrkii silti huolehtimaan työvoimaviranomaisesten resurssueista ja riittävästä rahoituksesta.

Sinänsä on selvää, että kunnan työttömyysturvamenot lisääntyvät jatkossa, jos palkkatuettu työ ei kerrytä työssäoloehdoista. Kuten lausunnossamme aikaisemmin totesimme, muutosesitys ohjaa eittämättä yhä enemmän palkkatuen käyttöä alentuneesti työkykyisten pitkäaikaisempaan palkkaamiseen.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisentyövoimapaalvelun järjestäjään)?

Hallituksen esityksessä esitetyillä muutoksilla on esityksen perustelun mukaisesti vaikutusta ennen kaikkea työttömyysetuuden maksajien eli Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen toimintaan.

Työllistämismenon poistaminen toisaalta yksinkertaistaa työttömyysturvaan liittyviä työvoimavirannaisen tehtäviä ja vähentää kunnan velvollisuuksia. Toisaalta 1.1.2025 työvoimatehtävien siirtyessä kokonaisuudessaan kuntien vastuulle edellä esitetyllä ei kokonaiskuvan kannalta ole juurikaan merkitystä.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

Oulun kaupunki pitää kannatettava hallituksen esityksen arviota siitä, että ehdotetut muutokset kokonaisuudessaan ja pitkällä aikavälillä parantaisivat työnteon kannustimia ja siten työvoiman saatavuutta.

Esityksessä kuitenkin todetaan, että työn tarjontaan kohdistuvan vaikutuksen voi kuitenkin arvioida olevan hieman erilainen erityyppisillä yrityksillä ja eri aloilla.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Merkittäviä leikkaustoimia tehdessä tiedollajohtamisen ja ennakkoinnin merkitys nousee keskiöön työvoimaviranomaisessa. Hallituksen esityksen mukaisesti työnhakijoiden työllistämistä avoimille työmarkkinoille on tehostettava ja nopeutettava. On tärkeää, että valtio pyrkii tarjoamaan osaltaan tähän työhön tarpeellisia työkaluja ja rajapintamahdollisuuksia mm. URA/AMT- tietojärjestelmän uudistushankkeessa.

Toteamme myös, että tulorekisterin käyttöä olisi mahdollisuus hyödyntää nykyistä laajemmin eri työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnissa.

Arvioidusti muutokset tulevat myös lisäämään työnhakijoiden muutoksenhakuja ja valituksia lakimuutoksen alaisissa asiaryhmissä.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Tässä esitettyjä muutoksia on tarkoitus soveltaa 2.9.2024 alkaen. TE-palveluiden siirto kuntiin tapahtuu 1.1.2025. Merkitykseltään erittäin vaikuttavien lakihankkeiden ajalliset muutokset näinkin ”tiukalla” aikataululla vaativat erityisiä panostuksia ja resursseja työvoimaviranomaiselta, etenkin nyt kuntakentältä.

Edellä mainittu olisikin syytä erityisesti huomioida valtion rahoituksessa kunnille työvoimaviranomaisen tehtävien siirrossa.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Ei muuta lausuttavaa.